

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Ons kenmerk: DRZw/2005/5449

Datum: 13-09-2005

Onderwerp: Nadere uitwerking ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw

Geachte Voorzitter,

Gelet op mijn toezegging aan uw Kamer tijdens de begrotingsbehandeling van LNV alsook tijdens de behandelingen van de Nota Ruimte en de Nota Vitaal en Samen informeer ik u, mede namens de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, over de nadere uitwerking van het ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw.

Directe aanleiding voor de nadere uitwerking is de evaluatie van het beleid ten aanzien van de tien landbouwontwikkelingsgebieden glastuinbouw (LOG's) vanuit het Bestuurlijk Afsprakenkader Herstructurering Glastuinbouw (januari 2000). Voor deze beleidsbrief hebben mijn collega van VROM en ik naast het evaluatierapport 'Ruimtelijk beleid glastuinbouw' (NovioConsult Van Spaendonck, 31 mei 2005 - uw Kamer toegezonden op 23 juni jl.) tevens gebruik gemaakt van het advies 'Plankgas voor glas?' dat ik op 8 april heb ontvangen van de Raad voor het Landelijk Gebied (RLG), de zes bestuurlijke regiogesprekken die de departementen van VROM en LNV samen met Glastuinbouw en Milieu (GLAMI) en LTO-Nederland hebben gevoerd en de Mid term review herstructurering glastuinbouw (MTR) van GLAMI. Deze brief bevat een verdere uitwerking en nadere invulling van het ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw uit de PKB Nota Ruimte. Daarnaast schets ik u de rijksagenda voor deze verdere beleidsuitwerking.

Deze brief over het ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw moet gezien worden als onderdeel van het kabinetsbeleid in het licht van de Lissabon-strategie, die gericht is op leidende economische posities. Flowers en food ziet de overheid binnen de Nederlandse economie als een heel sterk innovatief cluster van keten- en ketengelerde bedrijvigheid. Het sleutelgebied flowers en food vormt één van de thema's binnen de programmatische aanpak van het innovatiebeleid van de overheid. Bij de herijking van het innovatie-instrumentarium door het Ministerie van Economische Zaken wordt flowers en food als een pilot-programma aangemerkt.

Het greenport-concept zoals geïntroduceerd in de Nota Ruimte is in wezen een ruimtelijk-economisch netwerk-concept, dat aansluit bij het ruimtelijk economisch beleid van de nota Pieken in de Delta van het Ministerie van EZ. De vijf greenports (Zuidhollands Glasdistrict, Aalsmeer e.o., Venlo e.o., Boskoop en Bollenstreek) in de Nota Ruimte zijn de kernen in het tuinbouwnetwerk. Daarnaast zijn er ook satellietlocaties die via agrologistieke knooppunten verbonden zijn met de kernen. Op wereldschaal en op Europese schaal bezien kunnen we spreken van de Greenport Nederland. Mijn doel is versterking van dit gehele complex. Ik kom daar in het vervolg van de brief nader op terug.

Juist vanwege het netwerkarakter kan de verdere ontwikkeling ervan geen pure overheidsaangelegenheid zijn. Per definitie moet dit een zaak van overheden, bedrijfsleven en kennis- en innovatie-instituten samen zijn. Initiatieven vanuit die partijen, zoals de Innovatie en Kennisagenda Tuinbouwcluster 'Tuinbouw 2020' die ik op 7 juli in ontvangst mocht nemen en de op 23 juni te Naaldwijk gehouden greenport-conferentie juich ik toe. Ik beschouw die laatstgenoemde bijeenkomst als een startbijeenkomst die leidt naar een gezamenlijke strategische agenda voor de Greenport Nederland en bestuurlijke afspraken over ieders inzet.

In deze brief schets ik u genoemde bijstellingen en agenda langs drie lijnen:

- continuïteit ten aanzien van bundeling van glastuinbouw;
- de ontwikkeling van Greenport Nederland;
- de rollen en verantwoordelijkheden van het Rijk.

Voorafgaande daaraan schets ik u welke veranderingen sedert januari 2000 - het ondertekeningmoment van het Bestuurlijk Afsprakenkader Herstructurering Glastuinbouw, dat een belangrijke rol speelt in het huidige

ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw - zijn opgetreden in de maatschappelijke en de politiek-bestuurlijke context waarin de Nederlandse glastuinbouw opereert. Ook deze veranderde context is aanleiding voor de nadere uitwerking van het ruimtelijk beleid voor glastuinbouw in deze brief.

Veranderde context

Met het Bestuurlijk Afsprakenkader Herstructurering Glastuinbouw kwam een uitwerking van de bundelingsvisie uit de eerdere Nota's Ruimtelijke Ordening tot stand. Samengevat luidde die nader uitgewerkte visie, dat duurzame glastuinbouwontwikkeling ook voor de toekomst vraagt om bundeling van glas; en dat voor de herstructureringsbehoefte in met name het Westland locatieontwikkeling buiten de betreffende gebieden noodzakelijk was. Deze visie werd bekrachtigd door afspraken over de ontwikkeling van tien projectlocaties glastuinbouw juist buiten de oude gebieden.

De uitplaatsingopgave vanuit de provincie Zuid-Holland is veel geringer gebleken dan verwacht ten tijde van het Bestuurlijk Afsprakenkader. Anno 2005 denken de overheid en de sector in termen van greenports: een netwerkconcept van niet alleen glastuinbouwproductiebedrijven, maar juist van het hele tuinbouwcluster (keten- en ketengeliëerde activiteiten) om de internationale concurrentiepositie van deze economisch belangrijke sector in Nederland sterk te houden.

Met de Nota Ruimte heeft dit kabinet een andere sturingsfilosofie voor de ruimtelijke ontwikkeling in Nederland geïntroduceerd. Met als devies 'Decentraal wat kan, centraal wat moet' hebben de provincies een regierol gekregen voor de ruimtelijke ontwikkeling in de regio. Ongewijzigd is gebleven dat het ruimtelijk beleid voor glastuinbouw in belangrijke mate moet bijdragen aan de verdere (economisch, ecologisch en sociale) verduurzaming van de sector en dat het dient bij te dragen aan de ruimtelijke kwaliteit in Nederland.

De Nota Ruimte plaatst de ruimtelijke beleidsopgaven mede in dienst van de internationale concurrentiepositie van ons land. Om die reden maken de greenports deel uit van de nationale ruimtelijke hoofdstructuur, zoals de mainports Schiphol en Rotterdamse haven en de brainport Eindhoven - Zuid-Oost Brabant. Greenports zijn in de eerste plaats de onderkenning en erkenning van de (ruimtelijke) aanwezigheid van belangrijke centra, waar alle ketenschakels vertegenwoordigd zijn. Daar gaat een belangrijke economische kracht van uit. Ook in de Nota Mobiliteit wordt het economisch belang van de greenports onderkend: de greenports worden naast de mainports en de brainport gerekend tot de economische kerngebieden. Goede verbindingen tussen deze gebieden zijn belangrijk voor het economisch functioneren. Daarom stelt de Nota Mobiliteit dat de hoofdverbindingssassen (en daarbinnen met name de A2, A4 en A12) tussen de nationale stedelijke netwerken en de economische kerngebieden prioriteit krijgen in de aanpak van knelpunten. De Nota zet in op betrouwbare bereikbaarheid en voorspelbaarheid van de reistijden. Dit is precies ook een aspect dat voor vermarkting van de versproducten flowers en food - en dus voor de concurrentiepositie van Nederland - van levensbelang is. Voorts geeft de Nota Mobiliteit aan dat bij het ontwikkelen van (ruimtelijke) plannen voor de greenports rekening moet worden gehouden met het leidende principe van de bestaande infrastructuur en met beschikbare capaciteit op die infrastructuur. Daartoe is afstemming met infrastructuurbeheerders essentieel.

De rijksoverheid heeft de greenports zo een plaats gegeven in het beleid; sector en andere overheden hebben in deze echter evenzeer een grote verantwoordelijkheid.

In aanvulling op de term greenports uit de Nota Ruimte spreekt deze beleidsbrief ook over Greenport Nederland. Daarmee benadrukken we het belang van samenwerking en afstemming binnen het hele tuinbouwcluster, met name voor de Europese en mondiale markt. In onze visie is de internationale concurrentiepositie van Nederland gediend met samenwerking en afstemming, ook tussen de onderscheiden deelgebieden: de vijf greenports uit de Nota Ruimte alsook de (kleinere) clusters in de regio. We werken dat onder 'Ontwikkeling van Greenport Nederland' verder uit.

Bundeling blijft uitgangspunt voor de ruimtelijke ontwikkeling van glastuinbouw

Het evaluatierapport van NovioConsult Van Spaendonck geeft antwoord op de evaluatievragen voor de LOG's die in de Nota Ruimte aangegeven staan. De LOG's blijken nog weinig te hebben bijgedragen aan het accommoderen van verplaatste bedrijven uit oude glastuinbouwgebieden; pas recent komen verplaatsingen op gang.

Ze leveren wel een bijdrage aan herstructurering in de regio; de meeste in de LOG's gevestigde bedrijven zijn

afkomstig uit de betreffende regio. Daarnaast geeft dit rapport veel inzicht in wat er speelt rondom de bestuurlijk-planologische processen om glastuinbouwlocaties tot ontwikkeling te brengen.

Op deze en soortgelijke aspecten van de evaluatie en welke consequenties het Rijk naar aanleiding daarvan trekt kom ik terug onder 'Continuïteit'.

Ik constateer een breed draagvlak in de maatschappij voor de visie dat (economische, ecologische en sociale) duurzame ontwikkeling vraagt om bundeling van de glastuinbouw in landbouwontwikkelingsgebieden; zowel bij regionale overheden als bij de sector en bij maatschappelijke organisaties. De evaluatie geeft aan dat provincies het bundelingsbeleid als uitgangspunt nemen voor het ruimtelijk glastuinbouwbeleid. Beleid voor het afremmen van de verspreide ontwikkeling van glastuinbouw en het schrappen van bestemd (papieren) glas, dat zich buiten de landbouwontwikkelingsgebieden of greenports bevindt, komt echter nog maar matig van de grond. Hierbij speelt de vrees voor planschadeclaims een rol.

Om dit proces een nadere stimulans te geven zet het Rijk twee acties in gang, welke ik nader zal toelichten onder 'Perspectief van bedrijven buiten landbouwontwikkelingsgebieden en greenports' en 'Impuls voor het herbestemmen van papieren glas'. Doel ervan is provincies te ondersteunen bij het maken van heldere keuzes over waar wel en waar geen glastuinbouw(ontwikkeling) gewenst is; en hen te helpen om samen met gemeenten verspreide glasontwikkeling tegen te gaan.

Continuïteit

De evaluatie geeft ook aan dat ruimtelijke ontwikkeling van glastuinbouw een zaak is van lange adem. De periode van 2000 tot heden is feitelijk te kort om al te kunnen verwachten dat nieuwe locaties opgeleverd en gevuld zijn met tuinbouwbedrijven. De snelheid waarmee locaties konden overgaan tot inrichting en daadwerkelijke uitgifte van kavels is in het Bestuurlijk Afsprakenkader rijkelijk optimistisch ingeschat.

Ontwikkeltrajecten duren lang mede door proceduretijd maar zeker ook vanwege processen met vele betrokken actoren. Bestuurders vragen om continuïteit ten aanzien van het beleid van deze locaties. Er is immers (veel) in geïnvesteerd en de locaties scoren in z'n algemeenheid hoger ten aanzien van duurzame inrichting dan andere locaties. Het vestigen van ondernemingen is in meerdere locaties goed op gang gekomen. De evaluatie beveelt in verband met de lengte van procedures en ontwikkeltrajecten ook aan om 'zuinig te zijn' op de nu voor duurzame ontwikkeling planologisch gereserveerde ruimte. Om die reden handhaaft het Rijk het beleid van de in de Nota Ruimte genoemde LOG's. De evaluatie geeft ook aan dat er voor de locaties Luttelgeest en Moerdijkse Hoek regionaal geen draagvlak is. Het Rijk zal geen actie ondernemen richting de betrokken provincies en gemeenten om daarin verandering aan te brengen. Het Rijk zal met de provincie Noord-Brabant overleggen op welke wijze tegemoet gekomen kan worden aan de afspraak dat het Rijk in beginsel open staat voor een gelijkwaardig alternatief voor Moerdijkse Hoek, zoals gemaakt tijdens bestuurlijk overleg over de Nota Ruimte.

Ook met bestaande contractuele verplichtingen ten aanzien van de LOG's wil ik zorgvuldig omgaan. Uit de evaluatie komt duidelijk naar voren dat ontwikkeling van deze locaties meer tijd kost dan ten tijde van het ontwerpen van de regeling was voorzien. Derhalve sta ik in beginsel open voor bijgestelde plannen gericht op spoedige en concrete realisatie van de projecten waarvoor bedragen in het kader van de Stimuleringsregeling Duurzame Glastuinbouwgebieden (STIDUG) zijn toegekend, maar waar realisering niet binnen de termijn van de subsidievoorwaarden kan worden afgerond.

Bovenstaande lijn wijkt op een belangrijk punt af van de lijn zoals die mij is geadviseerd door de Raad voor het Landelijk Gebied. Ik kom daar onder 'ontwikkeling Greenport Nederland' op terug.

Nieuwe landbouwontwikkelingsgebieden decentraal op basis van visie aanwijzen

Vooralsnog lijkt de ruimte die in de door het Rijk aangewezen LOG's beschikbaar is en komt op nationaal niveau voor de eerstkomende jaren voldoende. Indien onverhoopt mocht blijken dat nieuwe locaties nodig zijn, alsook wanneer deze constatering regionaal nuancering behoeft, dan zijn mijn collega van VROM en ik van oordeel dat nieuwe landbouwontwikkelingsgebieden niet meer op rijksniveau moeten worden aangewezen. Tegelijkertijd is het uitdrukkelijk niet de visie van het Rijk dat ontwikkelingsplanologie met decentrale regie betekent dat elke provincie een autonome koers ten aanzien van glastuinbouwontwikkeling gaat volgen. In de Nota Ruimte is dan ook het volgende kader geschetst:

- In de door het Rijk aangewezen landbouwontwikkelingsgebieden voor de glastuinbouw is ruimte voor nieuwvestiging en uitbreiding van glastuinbouw. Provincies en gemeenten nemen deze gebieden derhalve op in hun ruimtelijke plannen;
- Provincies kunnen, bij voorkeur in onderling overleg, aanvullend ook andere gebieden voor dit doel

aanwijzen. Dit indien er een specifieke regionale behoefte is die redelijkerwijs niet kan worden geacomodeerd in een van de door het rijk aangewezen LOG's voor glastuinbouw. Hierbij dient de ontwikkeling te worden gekoppeld aan een regionale herstructureringsopgave. Bundeling van verspreid liggend glas kan een onderdeel van deze opgave vormen. Provincie en gemeente nemen ook deze ontwikkelingsgebieden op in hun ruimtelijke plannen.

Deze aanvullende (regionale) landbouwontwikkelingsgebieden kunnen zowel nieuwe glastuinbouwconcentraties betreffen als bestaande met (duurzame) groeipotenties. Overigens ben ik van mening dat de (regionale) landbouwontwikkelingsgebieden voor glastuinbouw op basis van een gezamenlijke inschatting van kansen door samenwerkende publieke en private partijen zullen moeten worden bestemd. Duurzaamheid blijft een belangrijke randvoorwaarde voor locatieontwikkeling. Verbetering van de duurzaamheid is tevens een onderdeel van de innovatie in de sector, die in het kader van maatschappelijke acceptatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen blijvend aandacht vraagt. Onderzoek hiernaar, zoals naar bijvoorbeeld de energieleverende kas en naar inpassing van glas in stedelijke omgevingen, zal ik waar mogelijk blijven ondersteunen.

Perspectief van bedrijven buiten de landbouwontwikkelingsgebieden en greenports

Het uitgangspunt bundeling en het in voorgaande paragraaf geschetste beleid voor de (door Rijk of provincies aangewezen) LOG's roept meteen de vraag op hoe moet worden omgegaan met het glas buiten de LOG's en greenports?

Uit de evaluatie blijkt dat nadere actie nodig is om het bundelingproces en het saneren van solitair glas als ook 'papieren' glas nu echt goed van de grond te krijgen. Daarom wordt aan de provincies gevraagd, als een nadere uitwerking van het Nota Ruimte-beleid, om helder aan te geven waar ze wel en waar geen - uiteraard gebundelde - glastuinbouwgebieden wensen. Men wordt gevraagd dit op een gebiedsgerichte en integrale (dus goed afgewogen tegen de andere ruimtelijke functies) wijze te doen.

Zo ontstaat binnen elke provincie een inventarisatie van het glas en een indeling in categorieën met elk een bijbehorende aanpak. Het gaat hierbij dus om gebieden met groeipotenties (de door Rijk of provincies aangewezen LOG's en de greenports), om bestaande concentratiegebieden waar geen nieuwvestigingsopties worden geboden ('consolideren'), als ook om solitair gelegen glastuinbouwbedrijven of kleinere concentratiegebieden waar tot bedrijfsverplaatsing of -beëindiging kan worden gekomen. Bij dit laatste kan een Ruimte-voor Ruimte-regeling als 'smeermiddel' worden ingezet.

Bovengenoemd proces zal onderdeel gaan vormen van de bredere uitvoeringsafspraken van de Nota Ruimte. De evaluatie laat zien dat het tegengaan van niet-gebundelde glasontwikkeling extra aandacht verdient. In mijn visie is dat niet alleen van belang vanuit een landschappelijk oogpunt maar ook vanuit het economisch perspectief van Greenport Nederland en van de toekomstgerichte ondernemer. Mede om die reden zet het Rijk nog een tweede actie in gang:

Impuls voor herbestemmen 'papieren glas'

Bij het memoreren van de doorwerking van het rijksbeleid heb ik al aangehaald dat deze stagneert waar het betreft het uit bestemmingsplannen verwijderen van niet gebruikte glasbestemmingen buiten de LOG's en greenports, ook wel aangeduid als 'papieren glas'. Evaluatiegegevens en signalen uit de regiogesprekken geven aan dat er nog aanzienlijke bedrijfsontwikkeling mogelijk is buiten deze gebieden, dus ook voor vestiging van solitaire bedrijven. Ook het RLG-advies refereert hieraan en stelt dat bestuurlijke moed nodig is om de ontwikkeling van verspreid glas tegen te gaan. Dit papieren glas biedt aan zoekende ondernemers mogelijkheden, die tot een vestigingskeuze buiten de LOG's en greenports kunnen leiden. Dit is ongewenst, zowel voor de omgeving en de verrommeling van het landschap op die solitaire locatie als ook, door het wegvallen van een drager, voor de ontwikkeling van een LOG. Om die reden worden de provincies gevraagd om samen met gemeenten niet-gebruikte glasbestemmingen c.q. wijzigingsbevoegdheden tot glasbestemmingen buiten LOG's en greenports te schrappen. Omdat de evaluatie signaleert dat de angst voor planschadeprocedures de gemeentes hiervan weerhoudt, wil het Rijk - in casu VROM met LNV - met de provincies verkennen hoe door middel van pilot-projecten en mogelijk aanvullend maatwerkinstrumentarium aan dit proces op gemeentelijk niveau een impuls kan worden gegeven. Ten overvloede stel ik hierbij dat het in principe gaat om herbestemmen van papieren glas zonder planschade.

De voortgang van deze actie zal ook onderdeel gaan vormen van de bredere uitvoeringsafspraken van de Nota Ruimte.

Ontwikkeling van Greenport Nederland

Met de introductie van het greenportconcept in de Nota Ruimte is dit begrip in de politiek - bestuurlijke discussie over de tuinbouw in Nederland een grote rol gaan spelen.

De bedoeling van het Rijk hiermee was niet zozeer om de glastuinbouw in twee hiërarchische categorieën op te splitsen, maar om scherper in beeld te krijgen welke acties waar nodig zijn om - op Europees en wereldschaalniveau bezien - het hele Nederlandse tuinbouwcomplex te versterken. Met andere woorden, om duidelijk te krijgen:

- Wat in of annex aan de greenports versterkt de internationale concurrentiepositie?
- Welke ontwikkelingen buiten de greenports versterken de internationale concurrentiepositie?

De Nota Ruimte onderscheidt vijf greenports:

- Het Zuidhollands Glasdistrict (Westland en Oostland) en Aalsmeer e.o.; twee 'echte' glasgreenports, concullega's binnen Nederland, samen centrum voor de internationale markt voor sierteeltproducten;
- De greenport Venlo e.o.; een logistieke fresh-food-draaischijf voor zowel glas- als vollegrondspullen in Noordwest Europa;
- De Bollenstreek en Boskoop; twee niet-glas sierteeltgreenports.

Naast de vijf greenports spreken we in deze beleidsbrief, zoals onder 'Veranderde context' aangegeven, ook over de Greenport Nederland om het belang van samenwerking en afstemming met name voor de Europese en mondiale markt te benadrukken. Mijns inziens is de sterke internationale marktpositie van de Greenport Nederland het gevolg van de servicekracht die het totale complex levert in de markt van Flowers en food. Voortdurende en intensieve innovatie door dit gehele complex is nodig om die positie te handhaven. Belangrijk is om het totale systeem zodanig flexibel te houden, dat het zich kan blijven aanpassen wanneer de marktomstandigheden veranderen. De markt is in het afgelopen decennium immers veranderd van aanbodgericht naar vraaggericht zoals de MTR van GLAMI beschrijft; de vraagkant verdient daarom meer aandacht in de ruimtelijke aanpak.

De ruimtelijke opgaven verschillen per greenport. Logistieke verbindingen tussen de LOG's en de greenports zijn van belang om het aandeel Nederlands product dat verhandeld wordt groot te houden en dragen bij aan de flexibiliteit van het systeem. De ruimtedruk in de greenports in West-Nederland blijft hoog. Uitbreidingsruimte daarbuiten kan essentieel blijken om voldoende snel op groeiruimte in de markt te kunnen inspelen. Door zorgvuldige afweging van ruimtelijke en logistieke mogelijkheden c.q. mogelijkheden voor vervoersmanagement dienen greenports optimaal ontsloten te worden met gebruik van (bestaande capaciteit op) hoofdverbindingssassen en logistieke knooppunten.

Greenport Nederland = greenports + satellieten

In afwijking van een van de hoofdpunten van het advies 'Plankgas voor het glas?' ben ik dus van mening dat ook glaslocaties op grotere afstand van de greenports onderdeel uitmaken van de Greenport Nederland. Ontwikkelingen in de afzet en logistiek, alsook de markten voor versproducten in Scandinavië en Oost-Europa waarvan de logistieke stromen niet via de mainports lopen, maken dat in mijn visie ook locaties buiten de greenports (mits goed ontsloten) een significante bijdrage gaan leveren aan de concurrentiepositie van de Greenport Nederland. Uitermate belangrijk acht ik het dat voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van de Greenport Nederland de verschillende betrokken partijen (overheden, ketenpartijen en sectororganisaties) samenwerken vanuit een gezamenlijke visie en aanpak. Dit is naar mijn mening een niet onbelangrijk leerpunt vanuit ervaringen c.q. vanuit de evaluatie met betrekking tot de ontwikkeling van de LOG's.

Om die reden vraagt het Rijk aan provincies, om in overleg met elkaar en met het bedrijfsleven, op basis van de genoemde visie, te komen tot bundeling van glastuinbouw en gerelateerde logistieke functies. Bij locatiekeuze en -ontwikkeling moet worden gestreefd naar optimale benutting van bestaande infrastructuur en van potenties van knooppunten in deze infrastructuur, dat wil zeggen dat de beschikbare capaciteit op de infrastructuur moet worden meegenomen bij de afwegingen evenals de mogelijkheden voor vervoersmanagement en mobiliteitmanagement. Uiteraard blijven ook andere aspecten (draagvlak, duurzame inpassing, bestuurlijke kracht) meewegen als keuzes gemaakt worden.

Ruimtelijke opgaven in de greenports

De ruimtelijke opgaven in de glas-greenports verschillen. In Aalsmeer en in het Zuidhollands Glasdistrict onderken ik een interne herstructureringsopgave met betrekking tot infrastructuur, waterhuishouding en bedrijvenstructuur, die extra complex is vanwege de grote ruimtelijke druk in West-Nederland. Daarnaast is er een uitbreidings- c.q. verplaatsingsopgave. Naar mijn mening is het niet gewenst dat het Rijk voor deze uitbreidingsruimte meer richtlijnen geeft dan in de Nota Ruimte en eerder in deze brief voor het bestemmen van nieuwe (regionale) LOG's heb aangegeven. Een goede ontsluiting c.q. logistieke verbinding van deze greenports met de mainports blijft aandacht vragen.

De herstructureringsopgave voor de greenport Venlo e.o. is naar mijn mening vooral een bundelingsopgave voor glas. Dit betekent dat een uitbreidingsopgave voor deze greenport grotendeels samenvalt met de herstructureringsopgave: het realiseren van ontwikkelingsgebieden voor gebundelde glastuinbouwbedrijvigheid. De greenport Venlo e.o. ligt op een logistiek knooppunt in Noordwest Europa; goede ontsluiting richting de nabije bevolkingscentra van het Ruhrgebied, de Vlaamse Ruit en de Deltametropool is een blijvend aandachtspunt.

De beide andere greenports Bollenstreek en Boskoop zijn geen specifieke glastuinbouw-greenports en vallen derhalve buiten het bestek van deze beleidsbrief. Ik wil echter niet onvermeld laten dat ook deze greenports behoren tot de Greenport Nederland. Er is een sterke onderlinge verbondenheid tussen enerzijds de greenports Zuidhollands Glasdistrict en Aalsmeer e.o. en anderzijds de Bollenstreek en Boskoop voor de sierteelten. Goede logistieke verbindingen tussen de vijf greenports zijn van belang voor de eerder genoemde servicekracht van de Greenport Nederland in de markt voor sierteeltproducten.

Momenteel wordt gewerkt (o.a. via WUR-onderzoek) aan de opzet van een agenda voor de greenports, die gedeeld wordt door de overheid en het bedrijfsleven, mede als onderdeel van de uitvoeringsagenda van de Nota Mobiliteit. De eerste fase van dit onderzoek brengt de ruimtelijke / infrastructurele knelpunten binnen en tussen de greenports in beeld. Die resultaten worden dit najaar verwacht.

Rollen en verantwoordelijkheden van het Rijk

De rol van het Rijk bij het ruimtelijk beleid voor glastuinbouw is - conform de Nota Ruimte hoofdstuk 3.4.6.1. - om de ontwikkeling te faciliteren en te stimuleren.

Faciliteren betekent dat het Rijk de noodzakelijk geachte ontwikkelingen mogelijk maakt door daarvoor geschikte heldere kaders op te stellen.

Het Rijk heeft dat gedaan in de Nota Ruimte en ik heb onder de kop 'Bundeling blijft uitgangspunt voor de ruimtelijke ontwikkeling van glastuinbouw' van deze brief een nadere uitwerking van die kaders aangegeven.

Greenport Nederland op de rijksagenda!

Ten aanzien van de stimulerende rol wil ik, als Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, binnen het Rijk het voortouw nemen om die stimulerende rol van het Rijk verder uit te werken. Dat zal ik doen door de ontwikkeling van de Greenport Nederland als onderdeel van de nationale ruimtelijke hoofdstructuur te agenderen in beleidsprocessen bij andere ministeries zoals VROM, V&W en EZ en binnen de rijksprogramma's.

Zo zullen bijvoorbeeld de volgende rijksinfrastructuurprojecten die onder meer van grote betekenis zijn voor de greenports de komende jaren door V&W aangepakt worden:

(in het huidige Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport - MIT:)

- A4 Burgerveen - Leiden: verbreding;
- A4 Delft - Schiedam: aanleg ontbrekende schakel;
- A2 Holendrecht - Oudenrijn: verbreding;
- A12 Den Haag - Utrecht: aanleg spitsstroken;
- A74 Venlo: aanleg ontbrekende schakel tussen Nederlandse en Duitse hoofdwegen;

(in de doorkijk MIT 2015-2020:)

- Verkenning naar het mogelijk op termijn ontstaan van knelpunten in de bereikbaarheid van de Tradeport Venlo.

Naar een nieuw bestuurlijk afsprakenkader

Ik heb al aangegeven het zeer belangrijk te vinden dat bij de ontwikkeling van de Greenport Nederland de betrokken partijen samenwerken vanuit een gezamenlijke visie en aanpak. Ik ben als Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voornemens om in overleg met VROM, namens het Rijk in de eerste helft van

2006 nieuwe bestuurlijke afspraken daarover te maken met in elk geval de provincies en de tuinbouwsector. In dit afsprakenkader wil ik komen tot afspraken over een ontwikkelingsstrategie voor de Greenport Nederland op basis van een samenhangend plaatje van mainports, brainport, greenports, de landbouwontwikkelingsgebieden glastuinbouw en de logistiek daartussen. Het resultaat van het onderzoek naar de infrastructurele knelpunten en -oplossingen zal dit najaar beschikbaar komen en kan hierbij gebruikt worden.

Het nieuwe bestuurlijk afsprakenkader zal bestuurlijk breder zijn dan het afsprakenkader van januari 2000: Rijk, sector, provincies, mogelijk ook enkele gemeenten. Met mijn initiërende en coördinerende rol beoog ik samenhang en afstemming tussen de visies en plannen van samenwerkende glasregio's (Noord-Nederland, Oost-Nederland, Limburg en Oost-Brabant, Zuid-West Nederland, en Noord-West Nederland) te bewerkstelligen. In dit afsprakenkader wil ik tevens afspraken maken over een te ontwikkelen maatwerk-instrumentarium voor de glastuinbouwopgaven, mogelijk binnen het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Ook de mogelijkheden om grondinstrumentarium in te zetten ten behoeve van de ontwikkeling van LOG's, zoals gevraagd tijdens meerdere regiogesprekken, ben ik bereid om met de provincies te verkennen. Afspraken wens ik te maken over ieders inzet voor de ontwikkeling van de Greenport Nederland. Ik benadruk in deze brief samenwerking en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ik verwacht derhalve van de andere overheden en van de sector ook inzet en financiële middelen voor de ontwikkeling van Greenport Nederland en dat zij zich inzetten voor een duurzame en veilige mobiliteit en ruimtelijke kwaliteit. Voor de monitoring en bewaking van de nieuwe bestuurlijke afspraken wil ik geen nieuwe structuren opzetten, maar aansluiten bij bestaande zoals GLAMI.

Bijstelling inzet bestaande instrumenten

In de meerjarenbegroting LNV zijn middelen gereserveerd voor het ruimtelijk beleid glastuinbouw om ingezet te worden via de regelingen:

- Infrastructuurregeling Glastuinbouw (IRG) t.b.v. Westland en Aalsmeer e.o.;
- Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw (RSG) t.b.v. ondernemers, landelijk;
- Stimuleringsregeling Duurzame Glastuinbouwgebieden (STIDUG) t.b.v. de door het Rijk aangewezen LOG's.

Voor zowel de RSG als de IRG regeling geldt dat na de laatste openstellingen die dit jaar afliepen de budgetten volledig zullen zijn benut. Sinds 1997 is via deze regelingen respectievelijk 81,7 en 32,5 mln. euro door het Rijk geïnvesteerd in de herstructurering van de glastuinbouw.

Via de STIDUG-regeling is specifiek voor de LOG's EUR 42 mln. euro door het Rijk toegezegd als bijdrage voor de ontwikkeling van de locaties Emmen, IJsselmuiden, Grootslag, Bergerden en Californië/Siberië. In de periode 2007 tot en met 2010 is nog een bedrag van circa EUR 38 mln. noodzakelijk en beschikbaar voor locatieontwikkeling buiten de greenports.

Zoals eerder genoemd liggen binnen de glas-greenports nog de nodige interne herstructureringsopgaven met betrekking tot infrastructuur, waterhuishouding en bedrijvenstructuur. Teneinde de concurrentiekracht van deze kernen in het totale complex op peil te houden, zijn nieuwe investeringen nodig waarvoor nu geen rijksmiddelen zijn gereserveerd. Ik zal onderzoeken of een bijdrage van het Rijk aan de herstructurering binnen de greenports nodig is.

In het kader van het overleg over een nieuw bestuurlijk afsprakenkader wil ik met de betrokken bestuurders verkennen welke instrumenten wenselijk en mogelijk zijn en wat de prioriteiten moeten zijn, ook ten aanzien van inzet van de rijks financiële middelen. Hierbij zal ook het verband tussen de doelstellingen van het rijksbeleid en de in te zetten instrumenten inzichtelijk worden gemaakt. Op dit moment zijn mijnerzijds alle opties zoals die naar voren zijn gekomen tijdens de regiogesprekken en op 23 juni nog open. Dus zowel aanwending voor de ontwikkeling van LOG's, in de vorm van een duurzaamheid stimulerende subsidie of procesgeld, infrastructuurregeling of andere instrumenten. Ook over het koppelen van herstructurering aan de ontwikkeling van LOG's en de rol van het Stallingsbedrijf Glastuinbouw Nederland daarbij wil ik in dit verband spreken. Daarna zal ik daarover besluiten nemen.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
Dr. C.P. Veerman